

A les Illes Balears, les pàgines de la premsa i els informatius de ràdio i televisió s'omplen més que a cap altra regió del món d'informació mediambiental, però a diferència del que és habitual, la notícia política domina sobre l'estrictament científica i de divulgació. L'ordenació del territori, els recursos naturals o la demografia són temes que el Parlament debat de forma permanent. I els mitjans de comunicació també

Medi ambient: informació condicionada per la política

Sebastià Verd

La informació sobre temes mediambientals és una constant en els mitjans de comunicació de les Illes Balears. A diferència del que passa a altres indrets, on aquestes qüestions passen més desapercebudes -excepció feta de les grans catàstrofes, com el *Prestige*- aquí la premsa, la ràdio i la televisió coincideixen a prioritzar les notícies relacionades amb l'entorn, enfront d'altres de caràcter més social i cultural. I això és així perquè gairebé tota la informació que es genera a l'arxipèlag té a veure, directament o indirectament, amb el medi ambient, ja sigui l'ordenació del territori, sobretot l'urbanisme, la preservació dels espais rurals o, d'una manera molt especial, la conservació del paisatge, la relació del qual amb el primer sector econòmic, el turisme, és més que evident. No obstant això, la raó fonamental per la qual el medi ambient és sempre a primera plana no és altra que la política.

Ho va ser a finals del franquisme, durant la transició i, també, en democràcia. Els grans debats parlamentaris sempre han girat entorn d'aquesta qüestió i també la confrontació al carrer: algunes de les més importants manifestacions dels darrers trenta anys han estat mobilitzacions que reclamaven polítiques respectuoses amb el medi ambient.

LES BALEARS, UNES REGLES PRÒPIES

No és estrany, doncs, que la informació mediambiental a les Illes Balears obeeixi a unes regles pròpies que poc o res tenen a veure amb els mitjans de comunicació estatals o de regions on els problemes relatius a l'entorn no tenen la mateixa conflictivitat. De fet, aquí ocupa les pàgines d'informació general, mentre que a altres parts se

centralitza en els suplementes científics o a les notícies de societat. No sorprèn, doncs, que una revista especialitzada com *Ciclos*, en un esplèndid número dedicat a la comunicació i el medi ambient, lamenti que no hi hagi prou periodistes mediambientals. Així com l'auge de la informació econòmica ha provocat l'aparició d'un bon contingent de periodistes econòmics -escriu Marta Andelman- succeeix el mateix pel que fa al medi ambient. L'increment de notícies relacionades amb l'entorn no ha vingut acompanyat d'un periodisme mediambiental pròpiament dit, sinó de divulgadors de la ciència, és a dir, de científics que simultàniament al treball de recerca fan divulgació. El resultat és un predomini de la ciència sobre allò que és notícia al carrer, la qual cosa no és necessàriament dolenta, ans tot el contrari, pot reforçar la credibilitat de les informacions, però a costa de perdre el gran públic. No passa el mateix a les Balears on, històricament, l'equilibri s'ha perdut no pel sobrepes científic sinó pel periodístic, arrossegat -això sí- pel debat polític.

TELÓ DE FONS POLÍTIC

Hi ha excepcions, evidentment. En el mapa polític estatal n'hem tengut proves molt recents. Es donen davant les qüestions que transcendeixen l'àmbit científic i que, pel seu interès social, acaben per protagonitzar l'espai que habitualment es reserva a la política. És el cas de les recents catàstrofes del *Prestige* i de Doñana, o el debat que envolta el Pla hidrològic estatal i el seu projecte estrella, el transvasament de les aigües de l'Ebre. A les Balears aquesta és una tendència permanent. A les pàgines de la premsa o en els informatius de la ràdio i la televisió sempre hi ha uns quants temes a debat. Ara mateix, el Pla de carreteres i el Pla territorial de Mallorca, endemés de la polèmica sobre els parcs naturals. A Madrid, arran de l'escàndol dels trànsfugues que provocaren la repetició de les eleccions autonòmiques, la qüestió territorial constituï el teló de fons de tot el debat polític, però mentre allà es parlava d'especulació immobiliària amb escasses referències a la naturalesa, aquí la qüestió mediambiental domina per damunt de tot. I si es critica l'especulació és perquè incideix negativament en l'entorn i no tant per les repercussions econòmiques. Fins i tot el Govern justifica el nou pla viari o les rebaixes en la protecció de determinats indrets en funció de l'economia, tot i manifestar-se a favor de la sostenibilitat.

UNA MANERA DE PARLAR

A les Illes Balears la terminologia ecològica -de l'ecologisme polític- ha passat a formar part del lèxic habitual que empra el periodisme i també el Parlament. La paraula "sostenibilitat" és, sens dubte, de les més escrites i sentides en els dos àmbits. Tothom és a favor de la sostenibilitat. Encara que no sempre ha estat igual. S'ha anat per fases. Així, en els anys seixanta -tot d'una que hom se'n va témer que el model de desenvolupament de les Illes implicava costos mediambientals que a la llarga serien difícils d'assumir- es parlava de la destrucció del paisatge més que d'altra cosa, la qual cosa tengué una repercussió clara en els textos oficials. Així, la serra de Tramuntana era declarada "paisatge protegit". Suposava una percepció d'ús que mai no ha estat descartada, però sí que s'ha completat a mesura que era evident que el turisme, com a gran motor de la nostra economia, podia fer malbé el paisatge, alhora que aquest era el gran atractiu

de les Illes. Per tant, ja a la dècada següent, les cròniques periodístiques parlaven de saturació i de la necessitat de declarar algunes zones saturades. Curiosament aquesta petició sorgí per primer cop el 1972 de boca d'alguns destacats hotelers. Aquests havien començat a patir la primera crisi turística i culpaven l'excés d'oferta i la degradació de l'entorn de la baixada de preus.

Es tractava d'un debat que ha sovintejat al llarg de la història turística de les Illes Balears. Cada pic que una crisi apareix a l'horitzó, l'opinió pública es divideix i el debat fa acte de presència als mitjans d'informació. La paraula "balearització", que fou inventada pels nacionalistes corsos per rebutjar el model de desenvolupament balear, fou incorporada d'immediat al lèxic periodístic de Mallorca. L'antifranquisme, tot d'una que gosà sortir al carrer, s'emparà en el triangle territori-turisme-recursos naturals per mobilitzar la societat. Un triangle que, amb el pas del temps, ha vist com els seus vèrtexs es reforçaven amb altres elements.

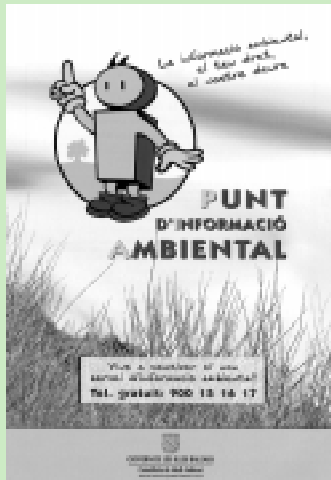
El territori començava a tenir diferents usos, endemés del només urbà, de la mateixa manera que al turisme hotelier li sorgia la competència del residencial o com determinats problemes ambientals, com l'aigua, amenaçaven d'escanyar l'economia. No obstant això, a mesura que s'anaven esvaint les crisis i l'optimisme tornava als empresaris, els agents econòmics oblidaven les crítiques per seguir endavant amb un model de desenvolupament forjat a través dels successius booms. Llavors els periodistes, empesos pels polítics, substituïen la paraula saturació per manca d'infraestructures i en lloc de demanar la declaració de zones saturades la terminologia es decantava cap a "zones d'infraestructura insuficient", amb la qual cosa es justificava que es fessin nous equipaments.

UNA HISTÒRIA PER CONTAR

Tot això ho recullen les hemeroteques, tot i que la relació entre medi ambient i mitjans de comunicació continua sent una assignatura pendent per als historiadors, atesa, precisament, la importància que ha tengut i que continua tenint en aquests moments. D'entrada, sorprèn que llevat d'una secció inicial al *Diario de Mallorca* -on fa trenta anys es forjà la transformació del GOB, un grup d'ornitòlegs, en actius ecologistes- els mitjans de comunicació no s'han caracteritzat per grans seccions dedicades a l'entorn. Durant un breu període la televisió pública, el centre territorial de TVE, programà un espai -Habitat- que fou distingit pel GOB amb un premi Alzina, però poca cosa més. No ha abundat la informació estrictament mediambiental. Ara mateix, el suplement "Fora Vila Verd" de *El Día del Mundo* és una excepció digna de ser esmentada, sobretot per publicar-se en un mitjà que des de la seva fundació ha defensat la màxima liberalització de l'ordenament territorial. En aquest sentit, aquest mitjà ha heretat l'esperit del *Baleares*, quan el portaveu del "Movimiento" defensava incondicionalment un desenvolupament turístic que no semblava tenir límit, mentre que el *Diario* i *Última Hora* empraven l'ecologisme per combatre la dictadura. En qualsevol cas, tot i l'absència de seccions específiques, les disputes mediambientals han estat sempre presents a la premsa balear.

La relació entre medi ambient i mitjans de comunicació continua sent una assignatura pendent per als historiadors, atesa, precisament, la importància que ha tengut i que continua tenint

Un punt de referència en la informació ambiental

A la Conselleria de Medi Ambient del Govern de les Illes Balears funciona des de juny del 2003 el Punt d'Informació Ambiental (PIA) perquè els ciutadans tinguin a la seva disposició les dades i informació ambientals que genera la Conselleria. Aquest servei és obert a tota la població de les Illes. El PIA està dissenyat per donar suport i informació als ciutadans, empresaris, estudiants, investigadors, organismes i altres administracions sobre una gran quantitat de

temes dels diferents camps del coneixement ambiental: aigües, residus, biodiversitat, qualitat de l'aire, etc. Aquesta informació pot ser tant tècnica com administrativa: subvencions, normativa ambiental, tramitació administrativa, informació tècnica de gestió ambiental, esdeveniments i formació ambiental.

Així mateix s'ha constituït l'Agenda Ambiental de les Illes Balears, on es pot trobar informació referent a tots els esdeveni-

ments, cursos, jornades, subvencions, fires, etc. que es realitzin a la comunitat.

Per posar-se en contacte amb el PIA es poden fer servir diferents canals, ja sigui per mitjà del telèfon gratuït del PIA, de forma presencial a les seves oficines o per correu electrònic. Per aquest darrer mitjà els interessats que ho desitgin poden rebre el butlletí electrònic d'informació ambiental que s'elabora des de la institució. L'adreça electrònica del PIA és pia@dgrer.caib.es

CONSULTES

Per realitzar les seves funcions el PIA compta amb personal que treballa a les seves instal·lacions i persones que col·laboren des del SAP. L'equip està integrat per un director, dues llicenciades en ciències ambientals i geografia i tres professionals que desenvolupen les eines operatives necessàries per al desenvolupament del servei.

Durant aquests primers sis mesos de funcionament ha rebut més d'un miler de consultes relacionades amb el medi natural (més d'un 30%), els residus (el 16%), els riscos ambientals (el 10%) o el medi rural (7%), entre les més freqüents.

El tipus majoritari d'usuari són els ciutadans en un 73% i en segon lloc les empreses (11%) i els centres educatius 5%. També hi han adreçat les seves consultes els ajuntaments i els estudiants, encara que en un percentatge inferior, 3,4% i 2,5% respectivament.

Des del setembre de 1971 quan un editorial del DM parlava de "la destrucció de Mallorca" fins el passat octubre quan el Parlament, amb la majoria del PP-UM, derogà l'ecotaxa, no ha passat un sol dia sense que la premsa de les Illes no recollís un titular sobre el debat territorial o, per extensió, sobre el medi ambient o els recursos naturals. Cal recordar la cobertura mediàtica que tengué l'ocupació de sa Dragonera o les manifestacions a favor de la preservació d'es Trenc, de la declaració de Cabrera com a Parc Natural i contra la reforma de la Llei d'espais naturals. Unes informacions constants que, no obstant això, apareixien "contaminades" per l'acció política, fins al punt que la seva naturalesa s'arribava a confondre. De fet, els espais naturals no només provocaven calorosos debats sinó que foren la causa de la primera gran crisi política de l'autonomia, quan el president Cañellas expulsà del Govern la presidenta d'Unió Mallorquina, Maria Antònia Munar. Una decisió que condicionà l'esdevenir polític d'UM, des del seu pas de l'oposició al suport durant dues legislatures al Pacte de Progrés, fins a la reconciliació amb el Partit Popular que, justament, ha coincidit amb el darrer gran debat mediambiental, el referent a la projectada autovia entre Inca i Manacor i al Pla territorial de Mallorca.

REPÀS A LES HEMEROTEQUES

Diaris, revistes - com *El Mirall*, *Lluc*, *Ona* -, premsa forana i, fins i tot, la premsa ecologista militant, cas de *L'Ecologista*, han constituït la plataforma sobre la qual s'ha llençat el missatge ecologista. Aquests darrers mesos les informacions mediambientalistes s'han tornat a multiplicar, tot coincidint amb el debat sobre la vigència de l'actual model de desenvolupament. Un ressorgiment que s'ha vist propiciat tant per la crisi econòmica -que des de l'Onze de Setembre incideix d'una manera especi-

al sobre el turisme- com pel retorn del PP al Consolat de Mar. Això ens du a pensar que la societat balear és plenament conscient de tot el que és en joc i que la sostenibilitat, tot i el doble llenguatge que sovint amaga, és quelcom més que una expressió. És un desig. Això és així, com a mínim, si acceptam que els mitjans de comunicació són el reflex de l'opinió pública.

La història del periodisme mediambiental és, doncs, la història d'un periodisme de combat, dut per la intensitat del debat social entorn de l'ús del territori i del creixement econòmic i demogràfic que les Illes han experimentat al llarg de quatre dècades de desenvolupament intensiu. Destriar d'aquesta història la informació científica de l'estratègia política, i el camp d'influència que han regit les relacions entre les dues parts, és una missió que cal encomanar als historiadors. Les hemeroteques són una mina inexplorada per conèixer el pensament de la societat balear o, més concretament, per saber quina ha estat la seva evolució. També per constatar quin és el coneixement sobre la realitat d'un territori subjecte a múltiples pressions i a l'aplicació de mesures legals per controlar el creixement i evitar els desequilibris. Així, per reflexionar sobre l'existència de límits i com l'aplicació de determinades tècniques -el dessalatge d'aigua de la mar, per exemple- pot retardar l'aparició d'aquests límits. És, aquesta, una feina d'investigació que està per fer, tot i que s'hi poden avançar algunes hipòtesis.

UNA SOCIETAT CONSCIENCIADA

La primera és que la societat balear gaudeix d'un elevat grau de conscienciació mediambiental, però que -com passa en els mitjans de comunicació- pateix la síndrome de la por. Tem que un canvi de model provoqui la reaparició de problemes econòmics i socials que fa temps han

quedat desterrats, però també que un nou boom sigui causa de nous conflictes fins ara desconeguts. La importància dels mitjans de comunicació com a clau d'aquesta controvèrsia és indubtable, però -segons els experts en comunicació ambiental- no s'haurien de limitar a anar a remolc dels esdeveniments. I és en aquest sentit, precisament, que més es noten les mancances històriques, l'absència d'un periodisme més científic que parli, per exemple, del canvi climàtic o dels recursos hídrics des de la perspectiva del coneixement científic. Qüestions totes elles que són essencials a l'hora de prendre decisions polítiques, però que no sempre es poden trobar amb prou equanimitat als mitjans d'informació generalistes, la qual cosa obliga a anar a la premsa especialitzada.

No és fàcil. Fer abstracció del debat públic pot ser tan perillós o més que intentar solucions de laboratori. De manera que, més que mai per tractar-se de qüestions mediambientals, cal apel·lar a l'equilibri. Aquesta és la raó perquè des dels distints fòrums ambientals, com el d'educació o el fòrum per a la sostenibilitat -propiciat aquest darrer per la Conselleria de Medi Ambient durant l'anterior legislatura- es dissenyaren propostes d'intervenció per fer més eficaç la comunicació mediambiental. Estratègies que sorgeixen d'una realitat: la informació hi és, només cal cercar-la o, si més no, posar-la a l'abast d'aquells que treballen l'opinió pública. Ara mateix, arran dels estudis sobre el Pla territorial de Mallorca, hi ha a l'abast de tothom una important documentació que, en alguns casos, s'ha incorporat al PTI i en altres no. I el mateix es pot dir en el cas del Pla de Menorca, sortosament ja aprovat o en els treballs previs del Pla d'Eivissa i Formentera. O en els informes que acompanyaren ja fa quatre anys l'aprovació de les Directrius territorials. I molt més. La documentació urbanística i mediambiental de les Illes Balears és enorme i abasta totes les àrees possibles tant des del punt de vista científic com social.

MILLORAR LA QUALITAT INFORMATIVA

Però sovint aquesta informació és ignorada pels periodistes i, conseqüentment, pel gran públic. Per això el Fòrum d'Educació Ambiental demana una millora de la qualitat i la quantitat d'informació ambiental en els mitjans de comunicació de les Illes, la qual cosa suposaria un major nombre de periodistes. També i amb relació a aquest objectiu, la constitució d'una Associació de Periodistes d'Informació Ambiental (APIA) com ja existeix per a la resta de l'Estat i la redacció d'un codi professional sobre el tractament de la informació ambiental i socioambiental. I tot plegat, la necessitat d'impulsar la formació permanent entre els periodistes, així com la creació d'un "baròmetre" en els mitjans d'informació per calibrar la qualitat de la informació mediambiental que transmeten. El fòrum destaca el paper dels mitjans de comunicació perquè són el canal pràcticament exclusiu d'informació a la població adulta, ja que d'altres, com l'escola, i fins i tot la universitat, acaben en el moment que finalitza l'etapa formativa de l'individu.

En aquest sentit, el Fòrum d'Educació Ambiental afirma que "a les Balears la importància dels mitjans de comunicació en la difusió de temes ambientals no és nova: els mitjans de comunicació locals han donat sempre la veu als sectors socials preocupats per la degradació del medi a les Illes, fins i tot en la dècada dels setanta del passat segle, molt abans que es parlàs a les Balears d'educació ambiental". Tot i això, els educadors creuen que el

tractament de les qüestions ambientals té importants deficiències i mancances, entre les quals hi ha l'esmentada falta de formació dels periodistes, que sovint fa que les informacions tinguin un tractament anecdòtic, fins i tot en tons catastrofistes, on predomina el titular espectacular. Això fa que la confrontació o els punts de vista negatius dominin per sobre els arguments més científics.

DÈFICITS I AMENACES

Això no obstant, en aquesta qüestió el panorama balear no és gaire diferent del que hom pot veure a altres comunitats. A la ja esmentada revista *Ciclos* es recull tot un seguit de déficits i d'amenaques que fan que la comunicació mediambiental no sigui tot el satisfactori que és desitjable, problemes que en opinió de l'articulista Ricardo de Castro són compartits amb l'educació, la qual cosa fa que l'impacte social sigui més profund. Així es fa ressò d'un dels arguments del fòrum:

"alguns recursos comunicatius ambientals es fonamenten exclusivament en la por, tot abusant de missatges negatius i amb un enfocament apocalíptic i culpabilitzador", la qual cosa, en opinió d'aquest expert, pot provocar l'efecte contrari al desitjat, és a dir, una desmobilització social. S'hi fa referència a alguns dels grans temes planetaris com el canvi

climàtic, un fet científicament comprovat i que obligà els estats -amb la quasi única excepció dels Estats Units- a firmar el Protocol de Kyoto per reduir l'emissió de gasos contaminants. Una amenaça real, però que no es pot combatre des del radicalisme. Per exemple, no es pot fer una condemna sistemàtica de l'automòbil, sinó presentar alternatives més avantatjoses per a tothom, com el transport públic.

UN DEBAT ACTUAL

També en el cas de les Balears la comunicació mediambiental ha estat objecte de reflexió en els darrers mesos. S'ha vist en el debat sobre el Pla de carreteres, de manera que així com de vegades s'empra una terminologia conservacionista per emparar desenvolupaments que no ho són -no tot el que es diu sostenible ho és- també es pot donar la volta als missatges mediambientals per fer-los més digeribles a una societat condicionada per la forma de vida occidental, on el mercat és el gran déu al qual adorar. Així al costat d'una plataforma anomenada "Autovia, no", contraposada als plans governamentals que defensen la nova infraestructura per considerar-la més còmoda i segura, ha sorgit una plataforma paral·lela batejada com "Sí al desdoblament". És a dir, en ple debat mediambiental -un cop més el gran protagonista de la política local i autonòmica- els comunicadors, ja siguin periodistes o no, juguen amb les paraules i les adapten segons els sembli més favorable als seus objectius. Un cop més, per bé o per mal, el medi ambient esdevé confrontació. La pregunta que ens feim és aquesta: és l'única manera de fer avançar la nostra societat? o cal aprofundir més en el binomi comunicació-educació per arribar a aquest món de veritat sostenible al qual tots deim aspirar?

La raó fonamental per la qual el medi ambient és sempre a primera plana no és altra que la política. Ho va ser a finals del franquisme, durant la transició i, també, en democràcia

Breu història de la premsa mediambiental a Mallorca

Magdalena Cortés

A partir dels anys setanta els temes mediambientals comencen a aparèixer a les planes dels diaris. El naixement del GOB coincideix amb les primeres mobilitzacions i les primeres publicacions mediambientals fetes a les Balears. No es pot separar una cosa de l'altra. Per parlar de la història de la premsa ecològica a les Balears també s'ha de fer referència al GOB i a algunes fites importants per a la societat balear en matèria de protecció del territori. Aquest és un breu resum del que ha passat i s'ha publicat els darrers trenta anys en temes de medi ambient. Està basat principalment en la informació aportada per Miquel Àngel March, portaveu del GOB.

El final del franquisme, les conseqüències del primer boom turístic i la preocupació ambiental a nivell mundial són l'escenari de fons quan a Mallorca es comença a parlar de temes mediambientals als diaris. Una plana setmanal al *Diario de Mallorca* va ser el primer antecedent de premsa ecològica a Mallorca. Aquesta secció s'anomenava "Defensa de la naturaleza" i estava dedicada a temes de conservació de la natura i divulgació. Jesús Jurado, Lluc Mas, Joan Mayol i Miquel Rayó eren alguns dels que escrivien articles a aquesta pàgina. Persones vinculades precisa-

ment al naixement del GOB. Un curs d'ornitologia organitzat per la Societat d'Història Natural de les Balears i aquella plana de diari ajudaren a ajuntar gent que acabà per crear, l'any 1973, el Grup Balear d'Ornitologia, un grup de persones preocupades pels ocells i els seus hàbitats. L'any 76, el GOB modifica els seus estatuts i hi incorpora la defensa de la natura. Aquest mateix any comença a fer feina per defensar s'Albufera i sa Dragonera i treu la seva primera publicació anomenada *Aegyptius*, el gènere científic del voltor negre, una revista ciclostilada de divulgació ambiental.

L'any 1977 té lloc la primera fita del moviment ecològic a les Balears: el grup Talaiot Corcat ocupa sa Dragonera per lluitar contra la seva urbanització. Arran d'aquest fet, el GOB comença a adoptar una actitud més

activa i radical. És també durant aquests anys que comencen a sorgir altres polèmiques ecològiques com la de s'Albufera i es Trenc. L'any 1978 apareix la revista *Sa Pedra* lligada al grup Talaiot Corcat, una publicació especialitzada en temes de medi ambient, més combativa que de divulgació. S'editava a la impremta del *Diario de Mallorca*, i els tres números que varen sortir es varen distribuir als quioscos. Segons Miquel Àngel March, els anys setanta varen ser el moment en què sorgiren els moviments ecològics per diferents motius, per una banda, perquè es posen de manifest les conseqüències del primer boom turístic, i per l'altra, perquè coincideix amb la instauració de la democràcia que permetrà la llibertat d'expressió.

CONSAGRACIÓ DEL GOB

L'any 1983 marca un altre moment clau dins la història de l'ecologisme a les Balears. La gran manifestació a favor d'es Trenc i en contra de les urbanitzacions. La primera llei que aprovà el Parlament balear va ser precisament la que

establí la protecció d'es Trenc. El GOB es consagra com un grup que arrossega masses i que és capaç d'influir en política. A principis dels anys vuitanta continuen les planes d'informació mediambiental a la premsa generalista. Al diari *Última Hora* es publica una pàgina setmanal anomenada "Societat i Medi Ambient" que s'encarrega d'escrivir el GOB. Aquesta pàgina va obtenir l'accésit de mitjans de comunicació al Premi Nacional de Medi Ambient. També el diari *Baleares* tenia la seva secció periòdica, "Baleares Verde" signada per Jesús Jurado.

En aquesta època la revista *Lluc* treu molts de números dedicats a temes mediambientals. Sa Dragonera, s'Albufera o l'ordenació del territori són alguns dels temes tractats de manera monogràfica. L'any 84 la revista del GOB Mallorca canvia el seu format i passa a anomenar-se *L'Ecologista*, un canal de comunicació sobretot per als seus socis, però que també arriba a les escoles, biblioteques i centres públics. Des del 1987, el GOB posa en marxa l'*Anuari ornitològic*, una altra publicació, però aquesta de caire científic. I des del GOB Sóller s'elabora una revista d'àmbit local de tipus ambiental anomenada *Passaforadí*.

ELS ANYS NORANTA

L'any 1991 s'aprova la Llei d'espais naturals. La seva modificació l'any següent també provoca una gran manifestació. En els anys noranta apareix "Fora Vila Verd", un suplement sobre temes rurals i ambientals que s'inclou al diari *El Día del Mundo*. La revista *El Mirall*, de l'Obra Cultural Balear, substitueix *Lluc* que queda com a revista de l'Església, i també dedicarà alguns números a temes ambientals. Trenta mil persones sortiren al carrer l'any 1998 per cridar "Prou d'urbanitzacions", és l'any que s'aprovaren les Directrius d'ordenació del territori. L'any 99 surt *Gea* editada per l'Obra Social i cultural de "SA NOSTRA", una revista dedicada a temes mediambientals i d'actualitat. A la premsa de la part forana també es troben seccions dedicades a divulgació o a conflictes mediambientals. L'any 2001 el GOB treu una altra revista de divulgació anomenada *Es Busqueret*. Des de l'Administració també es posen en marxa diferents publicacions com revistes de parcs naturals, un anuari del Parc Natural de s'Albufera, etc.

INFORMAR I EDUCAR

Per a Miquel Àngel March és pràcticament impossible que una revista de temes ambientals sigui rendible econòmicament a les Balears, no hi ha mercat. Les que hi ha són revistes d'entitats, lligades a un grup que no té afany de lucre sinó de divulgació. De tota manera, March és optimista si compara el panorama amb el de la resta de l'Estat. Segons ell, "els mitjans de comunicació de les Balears tenen una dedicació a temes ambientals i urbanístics elevadíssima. Els temes ambientals copen campanyes electorals, han estat motiu de crisis polítiques i són temes de debat social". Per a March és molt més interessant que siguin els diaris de temàtica general els que tractin els temes ambientals en lloc que siguin revistes específiques que arriben a un sector determinat de la societat. "És important que la premsa informi i que hi hagi periodistes especialitzats en temes de medi ambient". També, a un altre nivell, aposta per incorporar dins del sistema educatiu plantejaments més

compromesos en temes de medi ambient.

El Govern sorgit de les eleccions del maig del 2003 "ha començat amb unes polítiques molt regressives i agressives cap al territori i no sempre responen als programes electorals. Aquestes polítiques representen un retrocés molt important en temes ambientals". Ho diu Miquel Àngel March. El GOB denuncia que la Llei d'acompanyament aprovada el 17 de desembre del 2003 al Parlament suposa la pràctica derogació dels parcs de Llevant a Mallorca, i de Cala d'Hort, a Eivissa. Aquests plantejaments del Govern han tingut una resposta social molt important. "Les manifestacions són un símptoma d'una societat sensibilitzada", March és optimista i, en darrer terme, confia que els plantejaments que fa el nou Govern no acabin per traduir-se en fets. El GOB compta amb 6.500 afiliats a les Balears, d'aquests, 4.500 són a Mallorca. De cara al futur, el GOB vol continuar desenvolupant la tasca científica i de divulgació, al mateix temps que actua com a grup de pressió en defensa del medi ambient.

La qualitat i la varietat dels recursos i de la informació disponibles a la xarxa indiquen fins a quin punt una societat pot ser considerada avançada, revelen

temes fonamentals entre els quals destaca clarament el medi ambient. Però l'interès que, *a priori*, manifesta el ciutadà per l'entorn, contrasta, també clarament, amb els comportaments individuals i socials. Aquesta contradicció de fons sembla ser

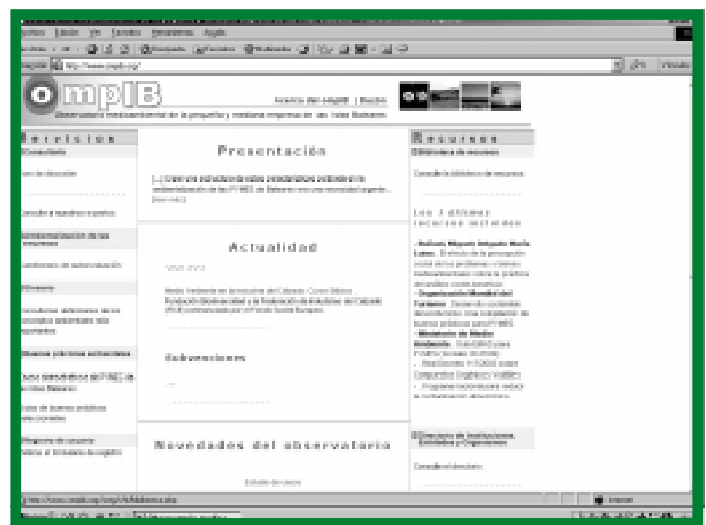
una de les preocupacions bàsiques, tal i com destaca el catedràtic de ciències de l'educació, Jaume Sureda, de l'educació ambiental. Jaume Sureda dirigeix, des de la Universitat de les Illes Balears i juntament amb el professor de biologia, Gabriel

La xarxa ambiental de les Illes multiplica les ofertes

El dret a la informació mediambiental a Internet

Constanza Forteza

fins on es compleix el dret a la informació i, en el cas que ens ocupa, el dret específic a la informació mediambiental, base de la mateixa educació ambiental. Aquí i ara, a les Illes, les possibilitats informatives sobre medi ambient es multipliquen, tot i que encara manca molt per fer, en especial que les administracions i les empreses facin públics estudis i dades. Sigui com sigui, les ofertes disponibles creixen i a la xarxa es pot trobar des de l'OMPIB, un observatori mediambiental per a les petites i mitjanes empreses, fins a les diferents pàgines de la Conselleria de Medi Ambient, tot passant per una àmplia varietat d'iniciatives de tipus corporatiu o d'origen privat individual.

Moyà, l'OMPIB, l'Observatori Mediambiental de la Petita i Mitjana Empresa, una web recent on s'ofereixen recursos, legislació, ajuts, actualitat, serveis, directoris i documents a les pimes, un magatzem de possibilitats i una eina educativa perquè les empreses facin pròpies les determinacions sostenibles no com una càrrega sinó com

Pràcticament totes les enquestes diuen que els usuaris accedeixen a Internet per consultar, en primer lloc, matèries relatives a la salut i, a continuació, una sèrie de

WEBS D'INTERÈS AMBIENTAL

Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient www.pnuma.org	Grup d'Ornitologia Balear i Defensa de la Naturalesa. GOB- Menorca www.gobmenorca.com	Observatori Mediambiental de la Petita i Mitjana empresa de les Illes Balears www.ompib.org
Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament www.pnud.org	Grup d'Estudis de la Naturalesa. GEN-GOB Eivissa www.gengob.org	Mediamweb www.mediamweb.com
Agència Europea de Medi Ambient www.eea.eu.int	Amics de la Terra - Mallorca www.amicsdelaterra.org	Webverd www.webverd.com
Ministerio de Medio Ambiente www.mma.es	Amics de la Terra - Eivissa www.amics-terra.org	OBSAM www.obsam.org
Govern de les Illes Balears www.caib.es	Unió Internacional per a la Conservació de la Naturalesa www.iucn.org	Institut Menoquí d'Estudis www.webime.org
Estratègia per a la sostenibilitat de les Illes Balears www.forumsostenibilitat.org	UIB www.uib.es	The Albufera International Biodiversity Group www.fsd.nl/TAIB/mainalbu.html
Oficina de Reducció de Residus www.residus.caib.es	IMEDEA www.imedea.uib.es	Fotografia de Mallorca www.mallorcaweb.net/afonib
Grup d'Ornitologia Balear i Defensa de la Naturalesa GOB- Mallorca www.gobmallorca.com	Herbari virtual de les Illes Balears www.herbarivirtual.uib.es	Societat d'Història Natural de les Balears www.mallorcaweb.net/shnb

Aquest llistat es pot completar amb les adreces dels tres consells insulars, especialment pel que fa a l'ordenació territorial, i amb les de molts d'ajuntaments, com el de Calvià, que encetà a les Balears la posada en pràctica de les agendes 21. També hi ha moltes pàgines personals, que tracten temes relatius al medi ambient.

una garantia de futur. De fet, a aquesta mateixa pàgina s'exemplifica aquest argument, tot aportant casos demostratius, amb noms i llinatges, d'empreses d'hoteleria, construcció o industrials que han incorporat bones pràctiques ambientals. L'observatori té una consulta on es pot accedir per demanar un estudi ambiental de l'empresa i beneficiar-se, com un valor de tipus empresarial més, de la difusió d'uns resultats positius.

Jaume Sureda, un estudiós de la xarxa i de les possibilitats educatives que té, ha encapçalat altres iniciatives. És autor de diversos llibres relatius a l'ús d'Internet i dirigeix també MEDIANWEB, una plataforma sobre educació ambiental i interpretació del patrimoni on s'analitzen informacions, publicacions, estudis, darreres normatives, acords internacionals i materials diversos relatius a la pedagogia ambiental. Sureda considera que ja no es pot "infravalorar la intel·ligència de l'usuari" i dir que la sobrea-bundància d'informació fa perdre el rumb, perquè la mateixa

xarxa ja facilita recursos selectius prou sofisticats com per arribar on es vol. Creu que l'oferta ambiental de les Illes a la xarxa s'incrementa i que "de cada vegada n'hi ha més", malgrat que "no podem reaccionar des de l'autosatisfacció", i més en el cas d'un territori discontinu, format per illes, on la comunicació és bàsica i des d'on ens hem d'obrir cap a fora.

Mancances informatives? Encara moltes. Les administracions rarament publiquen els seus informes i les seves dades, difusió que hauria de ser sistemàtica. Prest, la Conselleria de Medi Ambient crearà un centre de documentació virtual, que se sumará a les pàgines específiques de què ja disposa, per exemple, les destinades a la gestió dels residus. Però no hi ha una assumpció global de les obligacions que comporta el dret dels ciutadans a la informació ambiental. Tampoc no ho fan les empreses,

un dèficit especialment important si es té en compte que la principal activitat a les Illes és la turística i que depèn, per tant, de la qualitat de l'entorn.

En el costat positiu de la balança figuren les iniciatives d'una societat civil que es mou. A la xarxa es poden trobar adreces importants, com la de la Societat d'Història Natural, o la de les organitzacions ecologistes com el GOB, a Mallorca i a Menorca. També, la pàgina del GEN-GOB d'Eivissa, o d'Amics de la Terra a Mallorca i les Pitiüses. Tant en un cas com en l'altre donen accés a publicacions impreses, com *L'Ecologista*, estandard, sens dubte, de la premsa ecologista de les Illes.

WEBVERD, obra personal de Biel Perelló, és una de les pioneres en informació mediambiental i una de les més completes. Tampoc no es pot deixar de destacar el portal de la Universitat de les Illes Balears, o l'OBSAM, l'Observatori Social i Ambiental de Menorca, creat a iniciativa del Consell menorquí i exemple excel·lent de comunicació. Totes aquestes alternatives són un complement imprescindible per obrir pas al debat, tant en els aspectes socials i polítics com, sobretot, en els científics. Com també ho és la web de "SA NOSTRA", que dóna accés a la Fundació i a Gea, on el lector pot consultar tota la col·lecció d'aquests quaderns de natura.

La llista és llarga i se'n podrien afegir més. I d'aquí a uns mesos, segurament encara més. I un aspecte final que es pot destacar sobre la informació mediambiental és que té un component clar de denúncia; i de denúncia, a més, de caràcter global. Les dades que es difonen des d'aquí són aprofitades allà, i se sumen a les valoracions sobre una ecologia que no té fronteres. I aquí val la pena recordar que s'han afegit recentment dos aspectes clarament negatius: per un costat, que la situació d'Espanya ha davallat en la relació de països pel que fa a les dotacions tecnològiques i, en segon terme, l'incompliment de l'Estat dels compromisos internacionals relatius a l'emissió de gasos tòxics. Aspectes que es poden valorar en els comentaris de molts dels portals i pàgines webs que, dia a dia, fan una tasca a favor de l'educació ambiental.